Inarin kunta

inari@inari.fi

LAUSUNTO

31.8.2026

Dnro 380/2026

Lausuntopyyntö 10.6.2026

IVALON OSAYLEISKAAVAN MUUTOS, UUSIJOKI

Inarin kunta valmistelee Ivalon alueen osayleiskaavan muutosta Uusijoen alueelle. Kaavaehdotuksessa olemassa olevan yleiskaavan PY eli Julkisten palveluiden ja hallinnon alue aiotaan osoittaa loma-asuntoalueena (RA). Kaavaluonnoksessa toisena vaihtoehtona oli osoittaa alue matkailua palvelevien rakennusten korttelialueena (RM). Aluetta ympäröi yleiskaavassa maa-, metsätalous- ja poronhoitovaltainen alue (MP). Yleiskaava voitaisiin käyttää RA-alueilla rakennusluvan myöntämisen perusteena. Tavoitteellinen rakennusoikeus on 500 k-m².

Suunnittelualue sijoittuu Ivalon paliskunnan alueelle, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulle alueelle ja saamelaisten kotiseutualueelle. Suunnittelualue on paliskunnalle kriittisen tärkeää toiminta- ja laidunaluetta. Poronhoito on merkittävä elinkeino Inarin kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää alueen elinvoimaista, vahvaa saamelaiskulttuuria ja saamen kieliä. Poronhoito on myös merkittävä vetovoimatekijä kunnan vahvalle matkailulle. Inarissa harjoitetaan saamelaista poronhoitoa ja paliskuntien poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön. Ivalon paliskunnassa on erittäin paljon muuta maankäyttöä, kuten matkailua ja safaritoimintaa, metsätaloutta, metsästystä, kullankaivuuta, malminetsintää, kylmätestausta, rajavartioston harjoitusalue ja Ivalon taajama lentokenttineen. Ivalon paliskunta on eri yhteyksissä ilmaissut yhä kasvavan huolensa matkailurakentamisen laajenemisesta Saariselällä ja muualla alueellaan. Ivalon paliskunnalla ei kerta kaikkiaan ole enää varaa uusiin laidunaluemenetyksiin ja lisääntyvään häiriöön sen keskeisillä laidun- ja toiminta-alueilla, vaan muuta maankäyttöä on kehitettävä niiden olemassa oleville alueille tiivistäen rakentamista ja ohjaten reittejä samoihin, olemassa oleviin käytäviin.

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3 §). Se tarkoittaa poroille oikeutta ottaa vapaasti ravintonsa luonnosta, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta.

Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 §). Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolain 53 §:n mukaan suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Kaavamuutos sijoittuu yksityismaille, mutta sitä ympäröivät joka puolelta valtion maat. PHL 53 §:n mukaisten neuvotteluiden lisäksi myös sen kaltaiset neuvottelut yksityismailla tapahtuvan kaavoituksen yhteydessä ovat suositeltuja yhteensovittamisen välineitä. Kaavasta ei ole neuvoteltu paliskunnan kanssa.

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poronhoitoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VAT). VATeissa edellytetään, että alueiden käytön suunnittelussa huolehditaan saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Alueella voimassa olevassa Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 määrätään koko kaava-aluetta koskevissa yleismääräyksissä: "*Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.*" Alue on osoitettu maakuntakaavassa metsätalous– ja poronhoitovaltaisena alueena (M-1). Maakuntakaavojen mukaan aluetta ei ole tarkoitettu matkailupalveluiden kehittämiseen, eikä sinne ole mm. osoitettu matkailun kehittämisvyöhykettä. Alueidenkäyttölain 32 §:n mukaan maakuntakaava on ohjeena muutettaessa yleiskaavaa.

Pohjois-Lapin maakuntakaavassa 2040 on osoitettu ph-merkinnällä poronhoidolle erityisen tärkeitä alueita, kohteita ja aitoja. Näitä kohteita suunnittelualueen lähellä ovat muun muassa Ivalon paliskunnan Moitakurun pääerotusaita ja Kettujärven erotusaitapaikka. Maakuntakaavan merkintään liittyvän määräyksen mukaan alueiden suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja.

Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (Alueidenkäyttölaki 9 §). Alueidenkäyttölain 39 §:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Porotalous on Inarissa monella tapaa merkittävä elinkeino. Porotalouden oikeudet ja toimintaedellytykset on turvattava kaavaratkaisussa. Yleiskaavalla ei saa alueidenkäyttölain 39 §:n mukaan aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Ivalon paliskunnan osakkailla on alueella voimassa erityinen oikeus, poronhoito-oikeus, jolle ei saa yleiskaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa.

Suunnittelualue on Ivalon paliskunnan erittäin tärkeää talvilaidunta. Alueella laiduntaa tuhansia poroja, eli merkittävä osa paliskunnan poroista talvella ja niitä myös paimennetaan tokissa alueella. Alue on paliskunnan harvoja alueita, mille ei ole toistaiseksi kohdistunut suurempia ihmistoiminnan aiheuttamia häiriöitä ja poroilla on alueella laidunnusrauha. Alue on myös poronhoidolle kriittisen tärkeä toiminta-alue, sillä sen kautta kuljetetaan poroja useita kertoja vuodessa niin Moitakurun pääerotusaitaan kuin Kettujärven poroerotusaitaankin. Koko Ivalon paliskunnan poronhoidon järjestämiseen liittyvä toiminta on rakennettu näiden perinteisten erotusaitojen ja niihin liittyvien työaitojen ja porojen kuljetusreittien varaan.

Alue on nyt osoitettu kaavaehdotuksessa matkailupalvelujen sijaan lomarakennuspaikaksi. Paliskunnan kanta osayleiskaavan muutokseen loma-asuntoalueeksi on varovaisen myönteinen. Paliskunta näkee pienemmän haitan porotaloudelle nyt haettuun kaavamuutokseen kuin matkailupalveluiden rakentamiselle.

Ivalon paliskunnan lausunto ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävinä.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 159 5592

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI
Puh: (016) 331 6000
Fax: (016) 331 6060
etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi
www.paliskunnat.fi
Y-tunnus 0192404-5